

Voorbeeldstudie De Wet van Mozes

Bijlage bij 'De Wet nu, hoe zit dat?'

Lz. Deuteronomium 23:13-15

¹³Verder moet er buiten het kamp een gelegenheid zijn waar u uw behoefte kunt doen.

¹⁴U moet een tentpin bij uw uitrusting steken, die u kunt gebruiken om een gat te maken waar u boven hurkt, en om uw uitwerpselen te bedekken. ¹⁵Want de HEER, uw God, is tijdens zo'n veldtocht in uw midden, om u te beschermen en u te laten zegevieren over uw vijand. Daarom moet u het kamp rein houden, opdat hij niets onbetamelijks bij u aantreft en hij zich niet van u afkeert.

O/B Wie is het 'doel' van de regelgeving?

- God
- Wij persoonlijk
- Mensen onderling

O Wat wordt er nu precies gevraagd?

B Waarom denk je dat dat is?

T Houden wij ons hier nog steeds aan, al dan niet aangepast?

- Zo ja, hoe dan?
- Zo nee, zou het misschien slim zijn dit wel te doen?

Ben Hobrink legt in zijn boek uit:

Toiletten

Die enorme verspilling van mensenlevens had vroeger (en nu) voorkomen kunnen worden als de mensen Gods voorzieningen serieus hadden genomen. Met één zin toont het Boek der boeken de weg tot ontkoming aan zulke dodelijke epidemieën als tyfus, buiktyfus, cholera en dysenterie, maar ook ontkoming aan allerlei wormziekten, zoals de gewapende lintworm, de spoelworm, de mijnworm en bilharzia:* “Gij zult buiten de legerplaats een plek hebben om u daarheen naar buiten te begeven; gij zult bij uw uitrusting een schopje hebben en, wanneer gij buiten gaat zitten, daarmee een gat graven en uw uitwerpselen weer bedekken” (Deuteronomium 23:12,13).

Opvallend hoe gedetailleerd en exact juist deze wet van Mozes is. De uitwerpselen moeten *buiten* de legerplaats worden verwerkt. Ook moeten de uitwerpselen *in een gat* worden geworpen en daarna *bedekt*. Dat is heel wat anders dan al die mensen die tot tweehonderd jaar geleden hun behoefte achter het huis deden of misschien wel netjes in huis, maar daarna de inhoud van de toiletpot in het open riool langs de straat leegden of uit het dichtstbijzijnde raam kieperden.

Deze eenvoudige aanwijzingen blijken bijzonder effectief te werken. De uitwerpselen en de ziektekiemen kwamen niet meer via het regenwater in het oppervlaktewater of in een put en ze werden niet meer verspreid via ratten en vliegen. Toen deze raadgevingen werd opgevolgd, verdwenen besmettelijke ziekten

---

* De genoemde wormen komen vooral voor in gebieden waar geen toiletten worden gebruikt of waar menselijke ontlasting wordt toegepast als mest op het land. De eitjes komen via de ontlasting op de planten of in het oppervlaktewater. Bij consumptie van rauwe groenten of ongekookt water komen de eitjes in het darmkanaal van de mens en ontwikkelen zich daar tot larven die door de darmwand dringen en zich via de bloedbaan verspreiden door het hele lichaam. Bij ernstige besmetting kan de dood optreden. Vijftig jaar geleden waren naar schatting nog 644 miljoen mensen besmet met de spoelworm (Ascaris), 457 miljoen met de mijnworm (Ancylostoma) en nog steeds 200 miljoen met bilharzia (Schistosoma).^{63,64}

63 **B. Grzimek:** *Het leven der dieren*, Het Spectrum, Utrecht, 1973, Deel 1, blz. 333, 389-391.

64 www.wateryear2003.org

als sneeuw voor de zon. Een professor in de medische geschiedenis schreef over deze regel van Mozes: “Een primitieve maar effectieve maatregel met een vergevorderd idee van hygiëne.”⁶⁵ Een arts schreef: “De gezondheidsregels die in Leviticus staan beschreven, zijn de basis van onze moderne hygiënewetten... En tot de dag van vandaag zijn die regels weinig verbeterd.”⁶⁶ (pp. 55-56)

T *Wat denk je hiervan?*

Charles Henry Mackintosh, een Brits theoloog, schreef hierover in zijn *Notes on the Book of Deuteronomy (Vol. II)*:

But there was one grand fact which was ever to be kept prominently before each member of the congregation of Israel, namely, the divine presence in their midst. This fact was to govern their most private habits, and give character to all their ways.

“The Lord thy God walketh in the midst of thy camp, to deliver thee, and to give up thine enemies before thee; *therefore shall thy camp be holy*; that He see no unclean thing in thee, and turn away from thee.”
(Chap. xxiii. 14)

What a precious privilege to have Jehovah walking in their midst! what a motive for purity of conduct, and refined delicacy in their personal and domestic habits! If He was in their midst to secure victory over their enemies, He was also there to demand holiness of life. They were never for one moment to forget the august Person who walked up and down in their midst. Would the thought of this prove irksome to any? Only to such as did not love holiness, purity, and moral order. Every true Israelite would delight in the thought of having One dwelling in their midst who could not endure aught that was unholy, unseemly, or impure.

The Christian reader will be at no loss to seize the moral force and application of this holy principle. It is our privilege to have God the Spirit dwelling in us, individually and collectively. Thus we read, in 1 Corinthians vi. 19, “What! know ye not that *your body* is the temple of the Holy Ghost, which is in you, which ye have of God, and ye are not your own?” This is individual. Each believer is a temple of the Holy Ghost, and this most glorious and precious truth is the ground of the exhortation given in Ephesians iv. 30—“*Grieve* not the holy Spirit of God, whereby ye are sealed unto the day of redemption.”

T *Wat vind je van wat Mackintosh zegt?*

---

65 **A. Castiglioni:** *A History of Medicine*, Aronson Inc., New York 1969, blz. 70.

66 **D. T. Atkinson:** *Magic, Myth and Medicine*, The World Publishing Co., New York, 1956, blz. 58 en 20.

Lz. Numeri 9:1-14

¹In de eerste maand van het tweede jaar na de uittocht uit Egypte richtte de HEER zich in de Sinaiwoestijn tot Mozes. Hij zei: ²‘De Israëlieten moeten op de daarvoor vastgestelde tijd het pesachoffer bereiden. ³Dat moet gebeuren op de veertiende dag van deze maand, in de avondschemer, op de vastgestelde tijd, met inachtneming van alle voorschriften en regels die ervoor gelden.’ ⁴Mozes droeg de Israëlieten op het pesachoffer te bereiden, ⁵en zo vierden ze op de veertiende dag van de eerste maand, in de avondschemer, in de Sinaiwoestijn het pesachfeest; ze vierden het precies zoals de HEER het Mozes geboden had.

⁶Nu waren sommigen onrein doordat ze met een lijk in aanraking waren geweest, zodat ze die dag geen Pesach konden vieren. Ze wendden zich nog dezelfde dag tot Mozes en Aäron. ⁷‘Wij zijn onrein doordat we met een dode in aanraking zijn geweest,’ zeiden ze. ‘Moet dat echt een beletsel zijn om samen met de andere Israëlieten op de vastgestelde tijd ons offer aan de HEER te brengen?’ ⁸‘Wacht hier,’ antwoordde Mozes, ‘dan ga ik vragen wat de HEER van u verlangt.’ ⁹Toen zei de HEER tegen Mozes: ¹⁰‘Zeg tegen de Israëlieten: “Wanneer iemand van u of van uw nakomelingen onrein is doordat hij met een lijk in aanraking is geweest of wanneer iemand een verre reis maakt, en hij wil toch ter ere van de HEER het pesachoffer bereiden, ¹¹dan moet hij dat doen in de tweede maand, op de veertiende dag, in de avondschemer. Hij moet er ongedesemd brood en bittere kruiden bij eten. ¹²Er mag van het offerdier niets overblijven tot de volgende morgen, en de botten mogen niet gebroken worden. Alle voorschriften voor het pesachfeest moeten nauwkeurig in acht genomen worden. ¹³Maar wie rein is en niet op reis en desondanks nalaat het pesachoffer te bereiden, moet uit de gemeenschap gestoten worden omdat hij de HEER niet op de vastgestelde tijd zijn offer heeft gebracht. Zo iemand moet de gevolgen van zijn zonde dragen. ¹⁴Wil een vreemdeling die bij u woont ter ere van de HEER een pesachoffer bereiden, dan moet hij dat doen met inachtneming van de voorschriften en regels die voor Pesach gelden. Voor vreemdelingen en voor geboren Israëlieten geldt een en dezelfde wet.”’

Noot voor bijbelstudieleider: het gaat in deze studie niet om het houden van Pesach an sich, maar om de extra regels die God geeft als de ‘gewone’ regels in botsing komen met andere regels/problemen.

O/B Wie is het ‘doel’ van de regelgeving?

- God
- Wij persoonlijk
- Mensen onderling

O Wat wordt er nu precies gevraagd

- door God?
- door de mensen?
- door God als reactie?

B Waarom denk je dat dat is?

T Houden wij ons hier nog steeds aan, al dan niet aangepast?

- Zo ja, hoe dan?
- Zo nee, zou het misschien slim zijn dit wel te doen?

Charles Henry Mackintosh, een Brits theoloog, schreef hierover in zijn *Notes on the Book of Numbers*:

It is in the wilderness that human failure comes so fully out, and in the wilderness the infinite resources of divine grace are displayed. But once more, let us reiterate the statement—and may it be engraved, in characters deep and broad, on our hearts—the richest provisions of divine grace and mercy afford no warrant whatever for lowering the standard of divine truth. If any had pleaded defilement or distance as an

excuse for not keeping the passover, or for keeping it otherwise than as God had enjoined, he would, most assuredly, have been cut off from the congregation. And so with us; if we consent to surrender any truth of God because failure has come in—if we, in sheer unbelief of heart, give up God’s standard and abandon God’s ground—if we draw a plea from the condition of things around us to shake off the authority of God’s truth over the conscience, or its formative influence upon our conduct and character, it is very evident that our communion is suspended.*

T *Wat vind je van wat Mackintosh zegt?*

B *Wat leer je over God en Diens karakter in deze hele uitwisseling?*

T *Ervaar jij God ook zo?*

---

* Let it be noted here once for all, that the cutting off of any one from the congregation of Israel answers to the suspension of a believer’s communion because of unjudged sin.

Lz. Leviticus 11:1-31; 43-47
Zie bijlage.

O/B Wie is het 'doel' van de regelgeving?

- God
- Wij persoonlijk
- Mensen onderling

O Wat wordt er nu precies gevraagd?

B Waarom denk je dat dat is?

T Wat eten we nu wel?

- Waarom kan dat (niet)?

(Voor een uitgebreide bespreking van waarom de beesten niet gegeten mochten worden om hygiënische redenen, zie het boek van Ben Hobrink, hoofdstuk 4)

Cees Stavleu bespreekt in zijn artikel 'Waarom staan er voedselwetten in het OT?' de ideeën van de antropologe Mary Douglas:

De oude pogingen tot verklaring zijn gekenmerkt door een intuïtief karakter. In de laatste vijftig jaar is echter gepoogd hiervan los te komen door de voedselwetten in een breder cultureel kader te plaatsen. Aan de verklaring van hoofdstukken als Lev.11 en Deut.14 hebben cultureel antropologen belangrijke bijdragen geleverd. Vele oudtestamentici hebben inmiddels de informatie van de bekende antropologe Mary Douglas verwerkt. Zij heeft in de laatste veertig jaar veel aanhang gekregen. Douglas is van mening dat de reinheidsvoorschriften een symbolische waarde bezitten. Zij gaat uit van een betekenis van het begrip heiligheid in de zin van volledigheid en heelheid. Dit sluit aan bij bijbelse gegevens, waarin priesters geen lichamelijke vervorming mogen hebben (Lev.21:5-6,17-21). Gemengde kleding, gemengde oogsten en gemengde huwelijken zijn eveneens verboden (Lev.19:19). Volgens Douglas ligt eenzelfde nadruk op volledigheid ten grondslag aan de voedselwetten. In Lev.11 wordt de dierenwereld onderverdeeld in drie categorieën: dieren die vliegen in de lucht, die op het land lopen en die in de zeeën zwemmen (vgl. Gen.1:20-30). Elke categorie dieren heeft een eigen wijze van voortbeweging: vogels hebben twee vleugels om te vliegen en twee poten om op te lopen; vissen hebben schubben ter bescherming en vinnen om mee te zwemmen; landdieren hebben hoeven om mee te lopen. Reine dieren beantwoorden aan deze standaarden. Dieren die buiten deze categorieën vallen zijn echter onrein: vissen zonder schubben en vinnen; vliegende insecten met meer (zes) poten (i.t.t. sprinkhanen die springen met twee poten); dieren die kruipen en waarvan de beweging daarom onduidelijk is. Na het bovenstaande geeft Douglas nog een extra motief om te bepalen of een dier al dan niet rein is: het verbod op het eten van bloed. Dieren die andere dieren eten en daardoor bloed binnenkrijgen, mogen niet gegeten worden. Het strikte verbod voor mensen om bloed te eten (Lev.17:14) werkt door naar de dieren die andere dieren eten, waarin zich nog bloed bevindt. Dit verklaart waarom plantenetende dieren rein worden verklaard.

T *Vind je deze verklaring van Douglas enig hout snijden? Waarom wel/niet?*

Charles Henry Mackintosh, een Brits theoloog, schreef over deze spijswetten in zijn *Notes on the Book of Leviticus*:

What, then, are we to learn from those two features in a clean animal? The chewing of the cud expresses the natural process of "inwardly digesting" that which one eats; while the divided hoof sets forth the character of one's outward walk. There is, as we know, an intimate connection between the two, in the christian life. The one who feeds upon the green pastures of the Word of God, and inwardly digests what he takes in—the one who is enabled to combine calm meditation with prayerful study,

will, without doubt, manifest that character of outward walk which is to the praise of Him who has graciously given us His word to form our habits and govern our ways.

It is to be feared that many who *read the Bible* do not *digest the word*. The two things are widely different. One may read chapter after chapter, book after book, and not digest so much as a single line. We may read the Bible as part of a dull and profitless routine; but, through lack of the ruminating powers—the digestive organs, we derive no profit whatsoever. This should be carefully looked into. The cattle that browse on the green may teach us a wholesome lesson. They, first, diligently gather up the refreshing pasture, and then calmly lie down to chew the cud. Striking and beautiful picture of a Christian feeding upon and inwardly digesting the precious contents of the volume of inspiration. Would that there were more of this amongst us! Were we more accustomed to betake ourselves to the Word as the necessary pasture of our souls, we should, assuredly, be in a more vigorous and healthy condition. Let us beware of reading the Bible as a dead form—a cold duty—a piece of religious routine.

The same caution is needful in reference to the public exposition of the Word. Let those who expound Scripture to their fellows, first feed and digest for themselves. Let them read and ruminate, in private, not merely for others, but for themselves. It is a poor thing for a man to be continually occupied in procuring food for other people, And he himself dying of starvation. Then, again, let those who attend upon the public ministry of the Word, see that they are not doing so mechanically, as by the force of mere religious habit, but with an earnest desire to "read, mark, learn, and inwardly digest" what they hear. Then will both teachers and taught be well-conditioned, the spiritual life nourished and sustained, and the true character of outward walk exhibited.

But, be it remembered, that the chewing of the cud must never be separated from the divided hoof. If one but partially acquainted with the priest's guide book—unpractised in the divine ceremonial, happened to see an animal chewing the cud, he might hastily pronounce him clean. This would have been a serious error. A more careful reference to the divine directory would, at once, show that he must mark the animal's walk—that he must note the impression made by each movement—that he must look for the result of the divided hoof. "Nevertheless, these shall ye not eat, of them that chew the cud, or of them that divide the hoof: as the camel because he cheweth the cud, but divideth not the hoof; he is unclean unto you," &c., &c. (Ver. 4—6)

In like manner, the divided hoof was insufficient, if not accompanied by the chewing of the cud. "The swine, though he divide the hoof, and be cloven footed, yet he cheweth not the cud; he is unclean to you." (Ver. 7) In a word, then, the two things were inseparable in the case of every clean animal; and, as to the spiritual application, it is of the very last importance, in a practical point of view. The inward life and the outward walk must go together. A man may profess to love and feed upon—to study and ruminate over the Word of God—the pasture of the soul; but, if his footprints along the pathway of life are not such as the Word requires, he is not clean. And, on the other hand, a man may seem to walk with pharisaic blamelessness; but if his walk be not the result of the hidden life, it is worse than worthless. There must be the divine principle within which feeds upon and digests the rich pasture of God's Word, else the impression of the footstep will be of no avail. The value of each depends upon its inseparable connection with the other.

T *Wat vind je van wat Mackintosh zegt?*

Bronnen

Drs. Ben Hobrink, *Moderne wetenschap in de Bijbel*, 2005³, Gideon, Hoornaar, eerste druk 2005

C. H. Mackintosh, *Notes on the Book of Leviticus*, second edition, revised, 1870, Henry Longstreth, Philadelphia, USA, jaar eerste editie onbekend, pp. 209-201

C. H. Mackintosh, *Notes on the Book of Numbers*, 1882¹, Loizeaux Brothers, New York, USA, p. 171

C. H. Mackintosh, *Notes on the Book of Deuteronomy, Vol. II*, jaar uitgave onbekend, Fleming H. Revell Company, New York/Chicago/Toronto, pp. 342-343

Cees Stavleu, *Waarom staan er voedselwetten in het OT?*, in: Centrum voor Bijbelonderzoek, *Studiebijbel-magazine*, Jaargang 10, nr 01, september 2016, pp. 22-25

Leviticus 11 (SV1921)

1 En de HEERE sprak tot Mozes en tot Aäron, zeggende tot hen:

2 Spreekt tot de kinderen Israels, zeggende: Dit is het gedierte, dat gij eten zult uit ¹alle beesten, die op de aarde zijn.^{a,i}

3 Al wat onder de beesten den ²klauw verdeelt, en ³de klove der klauwen in tweeën klieft, *en* ⁴herkauwt, dat ⁵zult gij eten.

4 Deze nochtans zult gij niet eten, van degenen, ⁶die *alléen* herkauwen, of de klauwen *alléen* verdeelen: den kemel, want hij herkauwt wel, maar ⁷verdeelt den klauw niet; die zal u onrein zijn;

5 en het ⁸konijntje, want het herkauwt wel, maar verdeelt den klauw niet; dat zal u onrein zijn;

6 en den haas, want hij herkauwt wel, maar verdeelt den klauw niet; die zal u onrein zijn;

7 ook het zwijn, want dat verdeelt wel den klauw, en klieft de klove der klauwen in tweeën, maar herkauwt het gekauwde niet; dat ⁹zal u onrein zijn.

8 Van hun vleesch zult gij niet eten, en hun dood aas niet aanroeren; zij zullen u onrein zijn.

9 Dit zult gij eten van al wat in de wateren is: al wat in de wateren, in de zeeën en in de rivieren, ¹⁰vinnen en schubben heeft, dat zult gij eten;

10 maar al wat in de zeeën en in de rivieren, van alle gewemel der wateren, en van alle ¹¹levende ziel, die in de wateren is, geen vinnen of schubben heeft, dat zal u ¹²een verfoeisel zijn;

11 ja, een verfoeisel zullen zij u zijn; van hun vleesch zult gij niet eten, en hun dood aas zult gij verfoeien:

Leviticus 11 (Willibrord1975)

1 Jahwe sprak tot Mozes en Aäron:^{11,1:}

2 Zeg aan de Israëlieten: Van alle landdieren op aarde moogt gij de volgende eten:

3 Alle herkauwende dieren met gespleten hoeven.

4 Van de herkauwers en de dieren met gespleten hoeven moogt ge de volgende niet eten: de kameel, want hij herkauwt, maar heeft geen gespleten hoeven, hij geldt voor u als onrein;

5 de klipdas, want hij herkauwt, maar geeft geen gespleten hoeven, hij geldt voor u als onrein;

6 de haas, want hij herkauwt, maar heeft geen gespleten hoeven, hij geldt voor u als onrein;

7 het varken, want het heeft wel gespleten hoeven maar het herkauwt niet, het geldt voor u als onrein.

8 Het vlees van deze dieren moogt gij niet eten en hun kadavers niet aanraken; zij gelden voor u als onrein.

9 Dit zijn de waterdieren die ge moogt eten: alle waterdieren die vinnen en schubben hebben, moogt ge eten, zowel de zeevissen als de riviervissen.

10 Maar van alle zeevissen en riviervissen, die geen vinnen en schubben hebben, de kleine zowel als de grote, behoort ge een afschuw te hebben.

11 Verafschuw ze en eet nooit van dergelijke dode vis.

Leviticus 11 (NBV)

Eye-opener

1 De HEER zei tegen Mozes en Aäron:^(11:1-47)

2 ‘Zeg tegen de Israëlieten: “Dit zijn de dieren die jullie mogen eten: Van alles wat op het land leeft, mogen jullie de dieren eten – 3 die gespleten hoeven hebben – dus hoeven die helemaal gedeeld zijn – en bovendien hun voedsel herkauwen. Die mag je eten.

4 Maar dieren die alleen herkauwen of alleen gespleten hoeven hebben, mag je niet eten. Kamelen zijn herkauwers maar hebben geen gespleten hoeven en gelden daarom voor jullie als onrein.

5 Klipdassen zijn herkauwers maar hebben geen gespleten hoeven en gelden daarom voor jullie als onrein.

6 Hazen zijn herkauwers maar hebben geen gespleten hoeven en gelden daarom voor jullie als onrein.

7 Zwijnen hebben wel volledig gespleten hoeven maar herkauwen niet en gelden daarom voor jullie als onrein.

8 Eet geen vlees dat van zulke dieren afkomstig is en raak hun kadavers niet aan. Ze gelden voor jullie als onrein.

9 Alles wat in het water leeft, in de zee of in de rivieren, en vinnen en schubben heeft, mag je eten.

10 Maar alle kleine en grote waterdieren zonder vinnen of schubben gelden voor jullie als oneetbaar.

11 Je mag er niet van eten; ook hun kadavers moet je als weerzinwekkend beschouwen.

12 al wat in de wateren geen vinnen en schubben heeft, dat zal u een verfoeisel zijn.

13 En van het gevogelte zult gij deze verfoeien, zij zullen niet gegeten worden, zij zullen een verfoeisel zijn: de ¹³arend, en de ¹⁴havik, en de ¹⁵zeearend;

14 en de gier, en de kraai, naar haren aard;

15 alle ¹⁶raaf naar haren aard;

16 en de ¹⁷struis, en de nachtuil, en de koekoek, en de sperwer naar zijnen aard;

17 en de steenuil, en het duikertje, en de ¹⁸schuifuit;

18 en de kauw, en de roerdomp, en de pelikaan;

19 en de ¹⁹ooievaar, de reiger naar zijnen aard, en de hop, en de vledermuis.

20 Alle kruipend gevogelte, dat op vier *voeten* gaat, zal u een verfoeisel zijn.

21 Dit nochtans zult gij eten van al het kruipend gevogelte, dat op vier *voeten* gaat, ²⁰hetwelk bovenaan zijne voeten schenkelen heeft, om daarmede op de aarde te springen;

22 van die zult gij deze eten: den ²¹sprinkhaan naar zijnen aard, en den ²²solham naar zijnen aard, en den hargol naar zijnen aard, en den hagab naar zijnen aard.

23 En alle kruipend gevogelte, dat vier voeten heeft, zal u een verfoeisel zijn;

24 en ²³aan deze zult gij ²⁴verontreinigd worden; zoo wie hun dood aas zal aangeroerd hebben, ²⁵zal onrein zijn tot aan den avond;ⁱⁱ

25 zoo wie van hun dood aas gedragen zal hebben, zal zijne kleederen wasschen, en onrein zijn tot aan den avond.

12 Alle waterdieren zonder vinnen of schubben moet ge verafschuwen.

13 Van de volgende vogels behoort ge een afschuw te hebben; ge moogt ze daarom niet eten: de arend, de lammergier, de baardgier,

14 de wouw en de verschillende soorten valken,

15 de verschillende soorten raven,

16 de oehoe, de kortooruil, de langooruil en alle soorten sperwers,

17 de steenuil, de aalscholver, de ibis,

18 de witte uil, de pelikaan, de visarend,

19 de ooievaar, de verschillende soorten reigers, de hop en de vleermuis.

20 Van alle gevleugelde viervoetige insekten behoort gij een afschuw te hebben,

21 behalve van de volgende, die ge moogt eten: de dieren die springpoten hebben;

22 ge moogt dus eten: de verschillende soorten sprinkhanen, sabelsprinkhanen, veldsprinkhanen en treksprinkhanen.

23 Alle andere gevleugelde viervoetige insekten behoort gij te verafschuwen.

24 Aan de volgende dieren verontreinigt gij u; ieder die het kadaver ervan aanraakt, is tot de avond onrein;

25 ieder die het vervoert, moet zijn kleren wassen en is tot de avond onrein.

12 Alle waterdieren zonder vinnen en schubben gelden voor jullie als oneetbaar.

13 De volgende vogelsoorten gelden voor jullie als oneetbaar; je mag er niet van eten en moet ze als weerzinwekkend beschouwen: de vale gier, de lammergier, de zwarte gier,

14 de rode wouw en de verschillende soorten buizerds,

15 alle soorten kraaien en raven,

16 de struisvogel, de velduil, de bosuil, alle soorten valken,

17 de steenuil, de visuil, de ransuil,

18 de katuil, de dwergooruil, de visarend,

19 de ooievaar, de verschillende soorten reigers, de hop en de vleermuis.

20 Ook gevleugelde insecten gelden voor jullie als oneetbaar.

21 Van deze dieren mag je alleen die eten die ook een stel springpoten hebben.

22 Dat zijn de verschillende soorten veldsprinkhanen, sabelsprinkhanen, krekels en dwergsprinkhanen. Die mag je wel eten.

23 Alle andere gevleugelde insecten gelden voor jullie als oneetbaar.

24 Wie een kadaver van een onrein dier aanraakt, is tot de avond onrein,

25 en wie iets van zo'n kadaver meeneemt, moet zijn kleren wassen en is tot de avond onrein.

26 ²⁶Alle beesten ²⁷die den klauw verdeelen, doch de klove niet in tweeën klieven en niet herkauwen, zullen u onrein zijn; zo wie hetzelfde aangerood zal hebben, zal onrein zijn.

27 En al wat op zijne pooten gaat onder alle gedierte, op vier *voeten* gaande, die zullen u onrein zijn; al wie hun dood aas aangerood zal hebben, zal onrein zijn tot aan den avond;

28 ook die hun dood aas zal gedragen hebben, zal zijn kleederen wasschen, en onrein zijn tot aan den avond; zij zullen u onrein zijn.

29 Voorts zal u dit onder het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt, onrein zijn: ²⁸het wezeltje, en de muis, en de ²⁹schildpad, naar haren aard;

30 en de zwijnegel, en de krokodil, en de hagedis, en de slak, en de mol;

31 ³⁰die zullen u onrein zijn onder alle kruipend gedierte; zoo wie die zal aangerood hebben als zij dood zijn, zal onrein zijn tot aan den avond.

26 Alle dieren, die geen gespleten hoeven hebben en niet herkauwen, gelden voor u als onrein; ieder die ze aanraakt, wordt onrein.

27 Alle viervoetige dieren, die zoolgangers zijn, gelden voor u als onrein, ieder die een kadaver ervan aanraakt, is tot de avond onrein.

28 Wie het vervoert, moet zijn kleren wassen en is tot de avond onrein. Zij gelden voor u als onrein.

29 Van de kruipende dieren gelden de volgende voor u als onrein: de mol, de muis, de verschillende soorten padden,

30 de egel, de waraan, de hagedis, de slak en het kameleon.

31 Al deze kruipende dieren gelden voor u als onrein. Wie zo'n kadaver aanraakt, is tot de avond onrein;

26 Dit geldt voor alle dieren die geen volledig gespleten hoeven hebben en alle dieren die niet herkauwen; deze dieren gelden voor jullie als onrein. Wie het kadaver van zo'n dier aanraakt, wordt zelf ook onrein.

27 Ook alle zoolgangers onder de viervoetige dieren gelden voor jullie als onrein. Wie het kadaver van zo'n dier aanraakt, is tot de avond onrein,

28 en wie zo'n kadaver meeneemt, moet zijn kleren wassen en blijft tot de avond onrein. Zulke dieren gelden voor jullie als onrein.

29 Van de kruipende dieren gelden de volgende voor jullie als onrein: blindmuizen, ratten en muizen, de verschillende soorten padden,

30 gekko's, varanen, hagedissen, skinken en kameleons.

31 Deze kruipende dieren gelden voor jullie als onrein. Wie het kadaver ervan aanraakt, is tot de avond onrein,

43 Maakt ⁴⁰uwe zielen niet verfoeilijk aan eenig kruipend gedierte dat kruipt; en verontreinigt u niet daaraan, dat gij daaraan verontreinigd zoudt worden;

44 ^cwant ⁴¹Ik ben de HEERE, uw God; daarom zult gij u ⁴²heiligen en heilig zijn, dewijl Ik heilig ben, en gij zult uwe ziel niet verontreinigen aan eenig kruipend gedierte dat zich op de aarde roert;ⁱⁱⁱ

45 want Ik ben de HEERE, die u uit Egypteland doe optrekken, opdat Ik u ⁴³tot een God zij, ⁴⁴en opdat gij heilig zijt, dewijl Ik heilig ben.

46 Dit is de wet van de beesten, en van het gevogelte, en van alle levende ziel, die zich roert in de wateren, en van alle ziel, die kruipt op de aarde;

47 om te onderscheiden tusschen het onreine, en tusschen het reine, en tusschen het gedierte, dat men eten en tusschen het gedierte, dat men niet eten zal.^{iv}

43 Bezoedel u niet door kruipend gedierte, verontreinig u niet door kruipend gedierte, verontreinig u daar niet mee.^{43:}

44 Ik ben Jahwe uw God; zorg dus dat gij heilig zijt. Wees heilig, omdat Ik heilig ben. Verontreinig u niet door enig kruipend gedierte.

45 Ik ben Jahwe, die u uit Egypte geleid heb om uw God te zijn. Wees heilig, omdat Ik heilig ben.

46 Dit is de wet op de landdieren, de vogels, de waterdieren en de kruipende dieren,

47 zodat men weet, welke dieren onrein en welke rein zijn, welke dieren men mag eten en welke niet.

43 Jullie mogen je keel niet verontreinigen met deze kruipende dieren, je mag je niet met zulke dieren verontreinigen en zodoende onrein worden.

44 Ik ben de HEER, jullie God. Jullie moeten heilig zijn. Wees heilig, want ik ben heilig. Verontreinig je keel niet met dieren die op de grond rondkruipen.^(11:44)

45 Ik ben de HEER, die jullie uit Egypte heeft geleid om jullie God te zijn. Wees heilig, want ik ben heilig.”

Eye-opener

46 Tot zover de voorschriften omtrent de dieren die op het land leven, de vogels, alle levende wezens in het water en alle dieren die over de grond kruipen.

47 Er moet onderscheid worden gemaakt tussen wat rein is en wat onrein en tussen dieren die wel en dieren die niet gegeten mogen worden.

- 1 **Hebr. uit alle vee.** Het Hebreeuwse woord is hier in het gemeen genomen; als ook Gen. 1:26; 6:7, 20.
- a Deut. 14:4. Hand. 10:14.
- i Deut. 14 : 4-19.
- 2 Dat is, welke hoef, of schoen, of nagel verdeeld is, hetwelk niet is in de klauwen der paarden, ezels, enz.
- 3 Dat is, alzo verdeeld, dat zij de klauwen niet in vele, als in de honden, katten, enz., te zien is, maar in tweeën gespleten hebben, als in de ossen, koeien, schapen, enz.
- 4 **Hebr. het gekauwde wederophaalt**, en zo in het volgende. Versta het gedierte dat opnieuw kauwt wat het gekauwd en ingeslikt had; gelijk wij zien dat de ossen, koeien en schapen doen, als zij nedergezeten zijn. Drie conditiën of eigenschappen worden in deze reine dieren vereist: I. de verdeling der klauwen; II. de klieving in tweeën; III. de herkauwing. De onderscheiding der twee eerste conditiën is af te leiden niet alleen uit dit en het zevende vers, maar voornamelijk uit vers 26.
- 5 Dat is, dat moogt gij eten.
- 6 Dat is, die alleen herkauwen zonder de andere eigenschappen te hebben; alzo in de volgende woorden **die de klauwen alleen verdelen**. Zie Deut. 14:6.
- 7 Versta niet in twee, maar in meer delen; hetwelk is tegen de tweede vereiste conditie, die ook niet is in de konijnen en hazen, gemeld in de twee volgende verzen.
- 8 Anders: **bergmuis**, of **beermuis**, een viervoetig gedierte van grootte als een egel, en van gestalte als een muis en beer, wonende in de holen der steenrotsen, zeer veel gevonden in Palestina.
- 9 Want het heeft maar de twee eerste conditiën, en niet de derde.
- 10 Te weten beide tezamen. Daarom waren onder de vissen onrein: I. die noch vinnen noch schubben hadden; II. die maar een van beide hadden.
- 11 Zie Gen. 1 op vers 20.
- 12 Dat is, wat men verfoeien moet te eten, en dood zijnde aan te tasten; gelijk in het volgende vers verklaard wordt.
- 11,1: Na de voltooiing van de beschrijving van de eredienst volgen nu uitgebreide wetten over *rein en onrein*. Deze bepalen zowel wat en wie van de eredienst is uitgesloten als de middelen die de mens in de eredienst ter beschikking staan om gevaren van zich af te wenden. De voorschriften over reine en onreine dieren moeten in de hier volgende systematiek onderscheiden worden van de wetten over onreinheid bij geboorte, ziekte, dood en met betrekking tot de geslachtelijkheid. Voor een groot deel van de opgesomde onreine dieren is nog aan te tonen dat zij een rol hebben gespeeld in de eredienst van de volken rondom, waarvoor Israël gewaarschuwd werd. De lijst is dan ook al van ouds in Israël bekend (Deut. 14). Vgl. Deut. 7,25-26; Jes. 66,17.
Van jongere oorsprong en meer ontleend aan andere volken zijn de constatering van onreinheid in die gevallen, waarin vooral de primitieve mens krachten bespeurt die hem te boven gaan en een bedreiging voor hem zijn: geslachtelijkheid, dood en geboorte. Ze worden hier beschouwd als profanerende krachten, die daarom uit de eredienst moeten geweerd worden.
- Eye-opener – Reine en onreine dieren (11:1-47)
Waarom is het ene dier rein en het andere onrein? God wil in de eerste plaats dat Israël zich aan zijn voorschriften houdt, en de bijbel geeft geen verklaring voor de keuze van de dieren. Gebleken is wel dat het vlees van reine dieren gezonder is dan dat van onreine. Bijvoorbeeld: trichinen, kleine wormpjes die alleen onder een microscoop zichtbaar zijn en die ernstige of zelfs dodelijke ziekten kunnen veroorzaken, komen voor in veel onreine dieren, maar niet in het vlees van (reine) herkauwers.
- (11:1-47)Deut. 14:3-21
- 13 In het overzetten van deze namen heeft men hier gevolgd het meest gemeen gevoelen der geleerden.
- 14 Anders: de **beenbreker**, een soort van arenden die zijn jonkheid vernieuwt, Ps. 103:5.
- 15 Hij heeft den naam van de kracht en sterkte van zijn vliegen.
- 16 Dezen vogel wordt een goed en sterk gezicht toegeschreven, Job 28:7.
- 17 **Hebr. de dochter van den struis**. Sommigen menen dat deze benaming daarvan komt, omdat onder deze vogels geen mannetjes, maar alleen wijfjes zouden zijn. Anders: **de uil**.
- 18 Een soort van een groten uil, of een vogel die des nachts vliegt, anders een **oehoe** genaamd.
- 19 Deze vogel heeft zijn naam van de weldadigheid die hij zijn voorttelers bewijst, die voedende en helpende, als zij door oudheid machteloos geworden zijn.
- 20 Anders: **hetwelk geen schenkels heeft**.
- 21 **Hebr. arbe**. Dat deze in de oriëntaalse landen gegeten werd, is te zien Matth. 3:4. Mark. 1:6.
- 22 Deze drie namen worden hier gelaten gelijk zij in den Hebreeuwsen tekst staan, omdat zij niet zo eigenlijk en zekerlijk bekend zijn. In het gemeen betekenen zij zekere soorten van diertjes die de Latijnen **insect** noemen, beschreven in het voorgaande vers.
- 23 Te weten aan de navolgende dingen, dewelke verhaald worden van hier af tot het 43ste vers van dit hoofdstuk.
- 24 Te weten met het aanroeren van dezelve.
- 25 Dat is, hij zal vanwege zijn ceremoniële onreinheid niet mogen verkeren met de mensen, veelmin in het voorhof des Heeren verschijnen, of van het geofferde eten, dan na den avond.
- ii Hagg. 2 : 14.
- 26 Drieërlei soorten van beesten worden vermeld, door welker aanroeren men verontreinigd werd: I. onreine die groot waren, hier en in de twee volgende verzen; II. onreine die klein waren, vss. 29, 30, 31, enz.; III. reine die vanzelf gestorven of verscheurd waren, vers 39.
- 27 Dat is, die de klauw wel verdeeld heeft, doch niet in tweeën alleen, als de schapen en koeien; maar in meer delen, als daar zijn leeuwen, wolven, beren, honden, katten. Zie op vss. 3, 4.

- 28 In het vertalen van deze namen hebben wij gevolgd wat der waarheid het meest gelijkvormig scheen, en van het merendeel der geleerden aangenomen wordt.
- 29 Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk wat opgezwollen en als overweld is.
- 30 Versta de voormelde dieren, dewelke onreinheid maakten, niet alleen gegeten, maar ook aangerod zijnde; gelijk het verder blijkt uit het volgende.
- 40 Dat is, uw personen. Zie Gen. 12:5.
- c Lev. 19:2; 20:7. 1 Petr. 1:16.
- 41 Uit de redenen die God hier gebruikt om Zijn volk de voormelde wetten in te scherpen, blijkt dat de ceremoniële reinheid is geweest een aanwijzing en aanleiding tot de ware geestelijke heiligmaking, die voornamelijk betracht moet worden. God neemt Zijn redenen I. van Zijn natuur, die geestelijk en volkomen heilig is; II. van het einde waartoe Hij de Israëlieten verkoren en beroepen had, hetwelk was hun heiligmaking naar het lichaam, en naar den geest; III. van de weldaad die Hij hun bewees, hen geleid hebbende uit Egypte, om hen te brengen in het beloofde land; betekende daarmede dat Hij hen ook uit het geestelijk Egypte verlossen wilde, opdat zij Hem hier kennen en dienen, en hierna in het hemels Kanaän eeuwiglijk met Hem leven zouden.
- 42 Dat is, reinigt u van alle besmetting des lichaams, en des geestes, en volbrengt de heiligmaking, dat is, de ware vernieuwing des levens in de vreze Gods, 2 Kor. 7:1.
- iii Lev. 19 : 2; 20 : 7. 1 Petr. 1:16.
- 43 Zie Gen. 17 op vers 7.
- 44 Of: **weest dan heilig, dewijl Ik heilig ben.**
- iv Lev. 20 : 25.
- 43: In vs 43-45 wordt de oude wetgeving sterk vergeestelijkt. De heiligheid van Jahwe zelf is een motief dat nu voor het eerst weerklinkt en uitvoerig zal terugkeren in de hoofdstukken 17-26.
- (11:44)Lev. 19:2; 1 Petr. 1:16
- Eye-opener – Wees heilig (11:44-45)
- Heilig betekent apart gezet voor, gewijd aan God. Dat geldt bijvoorbeeld voor de ontmoetingstent en de dingen daarin, maar ook voor de priesters en voor de sabbat. De HEER roept zijn volk op om heilig te zijn, omdat hij heilig is. Heilig en onheilig zijn niet verenigbaar. Het doel van al die voorschriften is dat Israël leeft als een speciaal, apart gezet volk van de HEER, in een unieke relatie met hem. Ook jij mag, door Jezus, in zo'n relatie met hem leven.